

Sammanställning av svar och synpunkter på förslaget om nationell norm för utbildning och examination av naturguider

Nedan presenteras en sammanställning av svar och synpunkter på de två remisser om utbildningsnorm för naturguider som Centrum för naturvägledning (CNV)¹ och en arbetsgrupp av utbildare inom naturvägledning i Sverige har tagit fram. Under hösten skickades förslaget på remiss till utbildare som har anknytning till naturvägledning i sina utbildningar. I december skickades förslaget till andra aktörer med intresse för frågan. Aktörerna delades upp i utvalda remissinstanser (se bilaga 1) och CNV:s nätverk på ca 1 600 e-postmottagare.

De respondenter som fått ett nummer som referens nedan är enskilda personer. Deras namn finns i bilaga 2.

Allmänt

Positiva synpunkter

Nästan alla som svarat på remissen är positiva till arbetet med normen.

Umeå universitet skriver att arbetsgruppen och CNV har gjort ett mycket bra arbete med utbildningsnormen att förslaget är väl genomarbetat i både upplägg och innehåll samt att de val som har gjorts är välgrundade och välavvägda. Örebro kommun skriver att det är bra med en norm. Hushållningssällskapet Värmland skriver att förslaget ser riktigt bra ut och att man gillar idén med en utbildningsnorm. Storstockholms naturguider skriver att de tio momenten som föreslås i normen är rimliga att ingå. Svenska bergsguideorganisationen skriver att de tycker att normförslaget ser bra ut. Respondent 1 anser att förslaget verkar vara jätteintressant. Respondent 2 skriver att normförslaget tycks vara väl genomarbetat. Respondent 3 skriver att han tycker att förslaget är jättebra och att han gärna vill ta del denna norm arbetslivsmässigt som guide. .

Naturhistoriska riksmuseet skriver att de välkomnar arbetet med att ta fram ett utbildningsförslag för guider som arbetar utomhus, då det idag saknas en gemensam syn på vilka kvalifikationer en guide bör ha som arbetar med landskapet som utgångspunkt. Museet skriver även att de delar ambitionen att utforma ett förslag som kan bidra till etableringen av en gemensam kvalitetssyn på landskapsguidning. Skogsstyrelsen skriver att de ser positivt på ambitionen om ett enhetligt arbetssätt med kvalitet och samverkan i fokus och menar att det är lovvärt att säkra kvalitet och underlätta för alla inblandade parter så mycket som möjligt.

Närnaturguiderna ser positivt på en norm för hur utbildning av naturguider kan standardiseras för att så småningom leda fram till någon form av certifiering eller gemensam nämnare för vad en naturguide är och kan. Utenavet² ser normen som ”jättebra och jätteintressant”. WildSweden³ tycker

¹ Centrum för naturvägledning (CNV) är en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Läs mer på www.cnv.nu

² Utenavet är nationellt nätverk för främjande av utomhusbaserat lärande. CNV är numera medlem i Utenavet, men var det inte då synpunkter lämnades på förslaget.

³ WildSweden är en prisbelönad arrangör av safaritur i Sverige för små grupper och enskilda resenärer. WildSwedens synpunkter är lämnade av Marcus Eldh.

normen ser mycket välgenomtänkt ut och att det finns ett väldigt spännande och gediget innehåll i de olika blocken och dagarna. De hoppas på utbildningar utifrån normen och kvalitetssäkrade guider som man kanske kan anställa eller anlita inom en snar framtid. Friluftsförbundet tycker att CNV har tagit ett gott initiativ i en fråga av stor betydelse för ett flertal verksamheter.

Statens fastighetsverk menar att en norm är viktig för att den kan bli ett kvalitativt stöd både för de som önskar utbilda sig till naturguide och för de som ska anställa eller anlita en naturguide. De menar att den även är viktigt för att den leder till att de som delta i en guidning får en intressantare och rikare upplevelse av god kvalitet. Länsstyrelsen i Östergötland skriver att det är en väl utarbetad norm som i sina huvuddrag känns realistisk och väl genomförbar samt att förslaget har tagit hänsyn till en bred naturguideverksamhet och lyckats sy ihop ett förslag som anger en basal grund som kan vara gemensam för alla guider. Lantbrukarnas riksförbund (LRF) anser att det är bra med en nationell norm som ökar kompetensen för naturguider. Friluftens⁴ ser att det nog inte råder någon tvekan om att en neutral utbildningsnorm kan fylla ett tomrum och menar att det är bra att ha en gemensam syn på vad som är lägsta- eller basnivå för en guides kunnande. Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att förslaget i många delar är ambitiöst och bra och att det är bra att man på detta och andra sätt arbetar för höjd kvalitet inom naturvägledningsområdet. Länsstyrelsen i Skåne län välkomnar dels en utbildningsnorm som har sin bas i naturvägledning och dels ett nationellt kvalitetssäkringssystem för naturguider och den kompetens som det medför. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att en norm kan vara bra för att säkerställa kvaliteten på guidning i natur och kulturmark. De anser också att normen kan förstärka professionaliteten guidemässigt och ge en trygghet och konkurrenskraft om normen håller god kvalitet. Länsstyrelsen i Västmanlands län skriver att de i sak inte har något att tillägga

Länsstyrelsen i Dalarnas län är mycket positivt inställda till att samla alla kompetenskrav inom en gemensam norm. Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att det generellt sett är bra med en norm för utbildning av naturguider, då det ger natur- och kulturföretagare möjlighet att kunna visa att de satsar ambitiöst på sin verksamhet men ger även en kvalitetssäkring för den som anlitar en naturguide. Länsstyrelsen i Stockholms län är positiv till den föreslagna normen och anser att den är väl utformad och väl genomarbetad. De anser att den kan fungera som bra verktyg för att säkra kvaliteten bland naturguideutbildningarna, då normen innehåller de delar som Länsstyrelsen bedömer som relevanta för naturguider. Länsstyrelsen i Uppsala län anser att det är bra ur kvalitets- och säkerhetssynpunkt att det tas fram en norm. Länsstyrelsen i Jönköpings län skriver att en nationell norm för utbildning och examination av naturguider har efterfrågats under lång tid av flera aktörer inom naturguideområdet samt att normen uppfyller tomrummet som har funnits när det gäller certifierade och kvalitetsmärkta naturguider. Friluftens skriver att styrkan är en önskan om att ha ett system som visar vad guiden har genomgått för utbildning och att det finns en norm att förhålla sig till. Respondent 4 anser att det är spännande att naturvägledarkompetensen lyfts fram i normen.

Invändningar och tveksamheter

Flera påpekar att det är en svår uppgift att få till en nationell utbildningsnorm för naturguider. Härryda kommun anser att normförslaget har en hög ambitionsnivå. Storstockholms naturguider skriver att det är en ambitiös uppgift och menar att förutom att komma fram till en gemensam uppfattning om vilken kunskap en naturguide ska ha, så handlar det också om att besvara frågor som i vilken utsträckning en examination, och kontrollen av densamma, kan kvalitetsgaranteras och hur man hanterar att många kallar sig naturguider som inte genomgått utbildning enligt normen eller

⁴ Friluftens är ett företag som arbetar med ledarskap och utomhuspedagogik. Friluftens synpunkter är lämnade av Anders Johansson.

uppfyller dess kvalitetskrav? De skriver att det finns poänger med att samordna och standardisera för att på så sätt ge en lägsta nivågaranti. Umeå universitet skriver att de ser framemot att snart få se slutresultatet av det utmärkta arbetet med detta svåra och spännande projekt.

Friluftan ser att arbetet verkar ha en lång väg kvar att vandra. Ekoturismföreningen är kritisk och anser att förslaget inte på långt när kommer att nå syftet man ställt upp om att säkra kvalitet bland utbildningar, då Ekoturismföreningen menar att kvalitet i deras perspektiv innebär fullgod kompetens inom säkerhet, ledarskap/gruppdynamik och naturkunskap och att man inte når godkänt inom de områdena med normförslaget. Föreningen menar också att det övergripande målet med normen, om att normen ska bli erkänd och efterfrågad i landet, inte kommer att nås. Ekoturismföreningen skriver att anledningen är att krav och omfattning är så lågt ställda för utbildningen att normen inte kommer att nå erkännande och efterfrågan inte kommer att bli särdeles stor. Svenska turistföreningen (STF) anser att förslaget har en del brister som är nödvändiga att rätta till och att förslaget bör återremitteras till arbetsgruppen för översyn enligt de synpunkter som ges. Länsstyrelsen i Västerbotten skriver att modellen inte är färdig att tas i bruk under 2013 samt att processen måste kommuniceras mer och ett antal punkter måste lösas.

Flera av respondenterna anser att normförslaget riktar sig antingen för mycket eller för lite gentemot professionella naturguider. Örebro kommun uppfattar att förslaget vänder sig mot professionella guider. Friluftsförbundet skriver att de inte kan utläsa av förslaget om normen ska gälla för både den kommersiellt och den ideellt drivna verksamheten. De ställer också frågan om det är en norm för en yrkesutbildning. Härryda kommun undrar om normen är till för de som yrkesmässigt försörjer sig som naturguider.

Ekoturismföreningen anser att förslaget verkar vila på mer av "akademiska utgångspunkter än i insikt om vad som krävs för att svara upp mot kraven inom dagens och morgondagens besöksnäring och de förväntningar som inte minst den vane, internationelle naturresenären bär på". De konkluderar med att normen inte skulle kvalificera för den kommersiella arenan.

Friluftsförbundet är mycket tveksam till om CNV:s arbete med kvalitetssäkring av naturguider svarar mot dagens och morgondagens krav och behov från olika grupper av nyttjare och menar att normförslaget inte matchar helheten eller den kompetensnivå och inriktning som Friluftsförbundet och dess medlemmar har behov av idag och i framtiden. De ser att det finns ett stort behov av att göra en helhetsanalys för guide/ledarkompetens inom natur, friluftsliv och turism samt att där också överväga olika nivåer av kompetens med diplomering och certifiering. Föreningen ser ett behov av att genomföra en mer omfattande marknadsanalys med undersökningar om vad som efterfrågas av olika målgrupper nationellt, internationellt och vilka behov samt krav ställer det på kompetens. En gedigen utredning av ett framtida svenskt system för guide/ledarmärkning måste enligt Friluftsförbundet utföras med tydlig och drivande kraft från de organisationer som idag i stor omfattning utbildar och lever med guidning som daglig del av sin ordinarie verksamhet. Syftet med kvalitetssäkring bör enligt Friluftsförbundet vara att garantera god marknadsförankring och utveckling såväl nationellt som internationellt. Friluftsförbundet anser att marknaden kanske behöver ett system med två eller till och med tre nivåer för att på så sätt svara mot allt från högbetalande, krävande kundgrupper till enklare naturvägledning för grupper med lägre och enklare behov.

Malungs folkhögskola är starkt principiellt sett emot en nationell norm, då det verkar för "teknokratiskt, byråkratiskt, instrumentellt, auktoritärt och grovt generaliserande". Folkhögskolan anser att en mångfald av olika synsätt och idéer kring vägledning och *Färd efter Förmåga* ger ett bredare förhållningssätt och syn på naturmötet och tror istället på öppna nätverk för alla som har

intresse för natur och friluftslivets ledarskap. Folkhögskolan ifrågasätter även behovet och undrar om det är dålig kvalitet på naturguidning idag. De menar att dagens mångfaldiga system med en stor bredd av aktörer som erbjuder kurser i detta förhållningssätt tillgodoser kvalitetssäkringen mer än väl. Att kräva att naturvägledare, som Malungs folkhögskola uppfattar det, ska vara examinerade enligt en nationell norm för att leda grupper i umgänge med naturen är kontraproduktivt. Det lägger tydliga hinder i vägen för den som önskar sig ut i naturen. Det gagnar endast "någon form för planekonomiskt monopol med stora risker för framtida friluftsliv i umgänge med naturen".

Länsstyrelsen i Skåne län betonar att det är viktigt att spetskompetens premieras och att man inte förlorar lokala förenings- och företagsguider på grund av krav på utbildning som dessa inte har möjlighet att delta i. Härryda kommun är inne på samma spår och undrar vad som händer med alla andra som guidar ibland ideellt eller genom sin arbetsgivare, som till exempel kommuner. Länsstyrelsen i Jönköpings län ser det som ett orimligt mål att ideella aktörer ska efterfråga normutbildade naturguider då det förmodligen kommer bli för dyrt för dem. Länsstyrelsen menar att ideella organisationer, av ekonomiska skäl oftast anlitar eget folk. Friluftsförbundet poängterar att i de fall det finns gemensamt framtagna normer inom olika verksamhetsområden påverkar de föreningens utbildningar och att skapa normer som riskerar att bygga hinder för det ideellt organiserade friluftslivet främjar inte möjligheten för deltagaren att uppleva naturen tillsammans med en ledare.

Utvidgning och förtydliganden

Länsstyrelsen i Stockholms län skulle vilja infoga ett stycke i normen om arbetsmarknaden för naturguider, i form av en kort text om vilka som efterfrågar naturguider och varför, då det är viktigt ur utbildningssyfte att känna till arbetsmarknaden och efterfrågan. Kurbits⁵ tycker att det i normtexten borde finnas exempel och förtydligande om hur nomen ska öka efterfrågan och lönsamheten för de som håller i guidningarna på lång sikt. Man menar också att framgångsrika entreprenörer inom guidning bör lyftas fram i utbildningen, för att visa på förebilder.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att det absolut viktigaste bör vara att också den som guidar inom ett litet snävt område kanske, ska kunna bli kvalitetssäkrad enligt normen.

Hushållningssällskapet Värmland anser att språkaspekten saknas och syftar på att de betalande gästerna i hög utstäckning är de utländska gästerna. Man skulle kunna tänka sig att hela utbildningen ges på olika språk, för att ha kompetens att ta hand om grupper med olika språk vid till exempel krissituationer.

Enligt Umeå universitet behöver det bli tydligare i normtexten om man kan bli certifierad och/eller diplomerad naturguide genom utbildning enligt hela eller delar av normen. Universitetet anser också att det bör framgå tydligare om man endast kan erhålla titeln diplomerad naturguide genom att genomgå hela normen inklusive praktik eller om man även kan bli diplomerad genom att genomgå delar av normkurserna, även om det diplom man erhåller då är ett anpassat sådant. Universitetet anser att man endast bör ses som diplomerad naturguide om man har genomgått hela normen. De som endast har genomgått delar av en normerad utbildning bör istället för ett diplom erhålla ett intyg för med godkänt resultat genomförda utbildningsmoment (som till exempel går att använda i en valideringsprocess för den som vill lägga till Fjälledarnormen). Universitetet anser att det inte får finnas risk för konsumenter och potentiella arbetsgivare att tro att en naturguide som enbart har gått delar av en normerad utbildning och har ett diplom är en färdig examinerad naturguide enligt

⁵ Kurbits är ett nationellt affärsutvecklingsprogram med specialdesignade verktyg framtagna för småskaliga företag inom turist- och besöksnäringen. Kurbits synpunkter är lämnade av Petra Lindberg.

normen, delvis på grund av att universitetet anser att praktiken är en mycket viktig del för att i kvalificera sig för titeln "Naturguide".

Naturhistoriska riksmuseet föreslår ett förslag till gemensam litteraturlista istället för flera kortare ämnesuppdelade listor. Friluftens vill inte ha några litteraturförslag i normen, för att inte riskera att ha med inaktuell litteratur, och menar att man kan litteratur i en bilaga om det behövs finnas med. Utenavet vill helst se litteraturen samlad i en bilaga. Skogsstyrelsen skriver att norm och utbildningens innehåll är väl beskrivna utifrån kunskapsmål och med förslag till litteraturstöd, men att det inte framgår hur man ska arbeta med litteraturen.

Kurbits efterfrågar tydligare i normtexten om hur guidningen anpassas för olika målgrupper

Kurbits anser också att det borde vara tydligare för utbildare hur de kan anknyta sitt specialområde till normens breda ingång. Friluftens undrar vad som gäller om detalj/krav på vad som ska ingå i utbildningen och efterfrågar mer detaljer under respektive rubrik, för att normen ska bli ett bra verktyg.

Respondent 5 anser att det kanske är lämpligt att definiera vad en naturguide inte ska/bör göra utöver moment med fallrisk.

Respondent 5 anser att normen ska innehålla krav på kunskap om paketering och en verksamhetsidé för det område man verkar inom.. Huvudmannen skulle kunna upprätta en lista på "godkända verksamhetsområden" allteftersom guiderna preciserar sin tydliga nisch. Efter genomförd normutbildning får guiden ett diplom med specificering av inom vilket område som guiden är verksam.

Friluftens efterfrågar tydlighet om hur länge en examination från normen gäller och undrar om det är krav på återkommande fortbildning.

Ekoturismföreningen anser att det inte finns någon guidebransch, då de anser att guidning är en del av de komplexa tjänsteprodukter som levereras inom besöksnäringen. De skriver att det betyder att den som arbetar med guidning oftast får ägna betydande tid åt sysslor som är mer eller mindre relaterade till guidning, som att tänka ut, forma och kalkylera nya upplevelseprodukter, ägna sig åt marknadsföring och försäljning samt att arbeta med partnersamarbeten och upphandling. Ekoturismföreningen menar att det, istället för en utbildning på 39 dagar, behövs mer krävande naturturismföretagareutbildningar för att möta utbildningsbehovet.

Ekoturismföreningen vill se fortsatt arbete med att ta fram en förstärkt utbildning, eller norm för sådan utbildning som helt fokuserar på säkerhet då det är det mest basala för guider.

Studiefremjandet hänvisar till Närnaturguidernas remissvar.

Länsstyrelsen i Gävleborg anser att det är bra att kunna söka fristående moment inom utbildningen. Länsstyrelsen i Skåne län har en liknande åsikt och menar att det är viktigt att det i normen ingår möjlighet att genomföra kursen i delmoment.

Länsstyrelsen i Skåne län menar att det är viktigt att det i normen ingår möjlighet att kunna delta i utbildningen på flera platser i Sverige.

Länsstyrelsen i Västerbotten anser att normen riskerar leda till centralisering av guideverksamhet då det på mindre orter finns risk att det blir kostsamt att ta in en guide som är utbildad enligt normen. De menar att en lokal guide även i framtiden måste kunna få användas, för att bland annat ha en levande landsbygd. Länsstyrelsen efterfrågar en utvärdering av hur problemet med guider i glesbygd löses, då mycket av deras utemiljöer ligger i glesbygden.

Länsstyrelsen i Skåne län anser att det måste vara möjligt för intresserade att genomgå utbildningen på det sätt som passar dem bäst. Länsstyrelsen i Jönköpings län skriver att det mest avgörande och viktiga borde vara att det finns en examination som är lika för alla i landet oavsett utbildning, utbildningsorganisation, och eller utbildare.

Länsstyrelsen i Gävleborg menar att det är viktigt att de som inte är diplomerade naturguider ändå kan kalla sig naturguide, då alla inte har möjlighet att bli diplomerade. Länsstyrelsen i Skåne menar att etablerade naturguider måste få fortsätta sin yrkesutövning även utan att behöva gå en utbildning enligt normen under en övergångsfas så att de inte missgynnas. Länsstyrelsen i Norrbottens län skriver att det är en kvalitet att en arbetsgivare har möjlighet att välja person med denna utbildning, men det får inte bli ett krav.

SLUTSATSER

Det finns ett stort intresse och stöd för arbetet med att ta fram en nationell utbildningsnorm. Respondenterna betraktar det generellt sett som viktigt, efterlängtat och betydelsefullt med en norm för naturguider. Argument för en norm som tas upp är till exempel för att säkerställa kvalitet, förstärka professionalitet samt att det är bra med en samsyn om vad som kännetecknar kompetens hos en naturguide. Några betonar betydelsen av att normen blir frivillig för den enskilde och tycks tänka sig att normen skulle komma att ha samma funktion som en certifiering. En osäkerhet finns mer eller mindre uttalat hos vissa respondenter kring normens funktion och skillnaden på en utbildningsnorm och en certifiering. Tanken om normen som ett stöd i utbildares kvalitetssäkringsarbete av sina utbildningar och en kvalitetshöjning av aktiva guider på längre sikt förväxlas ibland med ett certifieringssystemets krav på enskilda utövare och organisationer. Förslaget om möjlig ekvivalering har sannolikt förstärkt det intrycket. Svårigheterna med att ta fram en nationell norm lyfts fram av några. Man diskuterar aspekter som bör beaktas innan normen kan lanseras. Till exempel uppfattas den nivå som anges i normförslaget om guidens kunskap som för otydlig, för krävande eller otillräcklig. En marknadsanalys efterfrågas av några. Ett fåtal är tveksamma till om det alls finns något behov av en nationell norm. Slutsatser man kan dra är att arbetet med en nationell utbildningsnorm generellt sett är uppskattat och efterfrågat. Man kan även dra slutsatsen att det finns behov av att förtydliga och utveckla delar av normtexten. Ytterligare dialog och samverkan med intressenter och branschaktörer innan normen kan lanseras är centralt för att säkra dess legitimitet och förankring.

För liten eller för stor omfattning generellt sett

BAKGRUND

Normen förslås omfatta 10 moment som innefattar guidekompetens (moment 1-4) och ämneskompetens (moment 5-9). Utbildningen föreslås omfatta 39 dagar. Tid för praktik tillkommer de dagarna. Varje moment beskrivs med rekommenderat minst antal dagar; kunskapsmål; utbildningsinnehåll; samt möjlig litteratur som kunskapsgrund.

Tabell 1: Normens moment

Moment nr.		Rekommenderade minst antal dagar
1	Kommunikationsförmåga	5
2	Logistik - organisatorisk och planeringsförmåga	5
3	Säkerhet och räddningstjänst	3
4	Ledarskap, värdskap och service	5
5	Ekologi och organismkunskap	5
6	Naturgeografi och geologi	3
7	Väder, klimat och vatten	3
8	Miljökunskap och naturskydd	3
9	Naturen för avkoppling och hälsa och upplevelser	2
10	Kulturgeografi och kulturlandskapet	5
	Totalt	39

SVAREN

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att det är en bra helhet med de tio momenten, som täcker in alla väsentliga delar inom naturguidning och att alla momenten tillsammans ökar möjligheten att anpassa guidningen till deltagarna. Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att kunskapsmål är satta ganska högt och att det verkar vara mycket som en framtida naturguide ska behärska. Länsstyrelsen i Jönköpings län tycker att utbildningsförslaget är relativt långt och att det är bra för att kunna täcka de områden som krävs för att vara en bra naturguide. Hushållningssällskapet Värmland skriver att det är en svår balansgång mellan att få med så många som möjligt på tåget och att samtidigt hamna på en acceptabel nivå, då några kommer alltid att tycka att det är för lite eller för mycket.

Länsstyrelsen i Jönköpings län menar att normen omfattar för många dagar för att ideellt verksamma guider ska ha möjlighet att utbilda sig. De menar att det även blir svårt för dem som inte har en stor organisation eller arbetsgivare som kan betala. Örebro kommun är inne på samma linje och ser en fara att det kan bli så att det krävs att de som guidar ideellt måste gå en utbildning enligt normen för att få fortsätta med sin guidning. Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att normen borde minska ner till maximalt 14 dagar, då det annars blir för långt för att enskilda ska ha råd att gå en sådan utbildning. De föreslår att man utifrån det kan förlänga utbildningen med cirka en vecka och lägga in praktiska övningar kopplade till framför allt moment 1,4 och 9. Även Länsstyrelsen i Uppsala län efterfrågar en kortare utbildning och menar att det skulle möjliggöra för tjänstemän på länsstyrelserna att delta som naturvägledningsfortbildning. Kurbits anser att normen är för omfattande ämnesmässigt och att man skulle behöva undersöka vilka ämnesområden som är mest gångbara kommersiellt och satsa på dem mest.

Marina läroverket anser att normens utbildningsinnehåll sätter väldigt höga mål men att man rekommenderar förhållandevis få dagar. Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att det nästa är orimliga krav på den som utbildar sig då det är flera tunga bitar och kunskapsmål som ska inhämtas på 39 dagar. Hushållningssällskapet Värmland menar att vissa guideföretag inte kommer att tycka att normens kompetensnivå är tillräcklig för att de ska skulle vilja anställa guider som har gått en utbildning enligt normen.

Ekoturismföreningen menar att normen omfattar alldeles för få dagar. De menar att ingen guide blir kommersiellt framgångsrik eller eftertraktad som anställd efter att ha gått en utbildning på endast 39 dagar. De efterfrågar mycket mer krävande naturturismtreprenörsutbildningar på troligtvis mastersnivå, där det bör ingå ekonomi, marknadsföring, organisation och med terminer av utbildning

i naturgeografi, biologi, miljö etc. I utbildningen vill de även att det ska ingå en ytterligt hård drillning i alla discipliner av guidning och exemplifierar med till häst, kajak och i bergig miljö. Målet med en sådan utbildning ska vara att få fram guider som kan överleva som entreprenörer eller som blir kommersiellt försvarbara för etablerade arbetsgivare eller andra krävande aktörer.

Ekoturismföreningen menar att då krav och omfattning är så lågt ställda inom normen kommer den inte att nå erkännande och därmed inte stor efterfrågan. De menar att besöksnäringen inte kommer att anse att de utbildade guiderna på långt när har en professionell nivå och normen kommer följdriktigt inte att säkra tillräcklig kvalitet för en arbetsgivare. De anser att normen inte kommer ha någon märkbart positiv betydelse för besöksnäringen, utan menar att det i värsta fall blir en negativ effekt om normen och diplomerade guider lovar mer än vad de håller och därmed skapar oreda och misstro. Därmed faller även tron om en identitet.

SLUTSATSER

Respondenterna är generellt sett nöjda med att de föreslagna momenten som ska ingå i normen. Åsikterna skiljer sig dock mycket åt när det gäller normens och de enskilda momentens omfattning. Detta är en fråga som bör tas upp i de möten som CNV har fått i uppdrag att hålla med intressenter under 2013.

Huvudman, branschförankring och ansvarsfördelning

BAKGRUND

Det föreslagna kvalitetssäkringssystemet är en utbildningsnorm. Det har tagits fram av utbildare tillsammans med CNV och är kommunicerat med andra utbildare. Remissförfarandet är ett sätt att fånga in vad branschen och andra aktörer tycker om förslaget och att på det sättet involvera dem i arbetet. Betydelsen av branschnärvaro i normen framgår i den föreslagna normbeskrivningen. *Bransch* definieras inte i normtexten. En bred inbjudan riktades till hela CNV:s nätverk, där samtliga respondenter är med, om att vara med och starta upp arbetet med normen vid ett seminarium i december 2011. Vid det seminariet bildades arbetsgruppen, som har bestått av utbildarna från Linköpings universitet, Luleå tekniska högskola, Naturskyddsföreningen, Sjöviks folkhögskola och Studieförbundet.

Allt arbete med normen som huvudmannen ska utföra föreslås ske i samråd med representanter från utbildarna och en referensgrupp där representanter för berörda aktörer, som myndigheter, forskare och branschråd, ingår.

SVAREN

Skogsstyrelsen är positiv till att normen arbetats fram på ett samordnat sätt och att allt normarbete i fortsättningen ska ske i samråd med en bred representation av utbildare och berörda aktörer.

Trots den tidigare öppna inbjudan att delta ifrågasätter flera respondenter att arbetsgruppen inte involverat branschaktörer i arbetet med att ta fram förslaget. STF skriver att arbetsgruppen borde utökas med intressenter för turist- och friluftorganisationer. Ekoturismföreningen skriver att om normen ska vara en lösning som kan möta kraven från besöksnäringen borde man ta in ledande branschföreträdaren i arbetet. Friluftsförbundet anser att normen inte är förankrad i friluftslivsorganisationerna och ser det som en klar brist att de inte varit representerade i arbetsgruppen. Friluftsförbundet menar att de gärna är med i ett gediget utredningsarbete om ett framtida svenskt system för guide/ledarmärkning och det utförs med tydlig och drivande kraft från de organisationer som idag i stor omfattning utbildar och lever med guidning som daglig del av sin

ordinarie verksamhet. Friluftsnaturupplevelsen upplever att branschen borde varit med i arbetsgruppen, och exemplifierar vilka som ingår i branschen med "STF, Ekoturismföreningen eller annan arrangör".

Naturhistoriska riksmuseet anser att det i beskrivningen av normen bör framgå hur samrådet mellan huvudmannen, representanter för utbildningsanordnarna och referensgruppen rent praktiskt ska gå till. Museet efterfrågar även information hur referensgruppens sammansättning ska se ut samt vem som tillsätter referensgruppen och på vilka kriterier.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att en oberoende examinator måste knytas till utbildningarna som ges enligt normen, så att alla studenter behandlas lika vid examination och godkännande. Friluftsnaturupplevelsen undrar vilken organisation som står bakom utbildningsbeviset och vilken kunskapsyn som ska styra examination och diplomering.

STF skriver att det innebär stora risker att på sikt dela huvudmannaskapet mellan flera utbildare när det gäller samordning och enhetlighet i utbildningarna som ges enligt normen. Umeå universitet skriver att det är mycket bra om CNV åtminstone initialt innehåller huvudmannaskapet för normen, då de är mycket skeptiska till tanken att på sikt låta utbildarna själva överta huvudmannaskapet. Umeå universitet skriver att det är en "konstig tanke" att de som genomför det som ges enligt normen är avsedd för, utbildning och examination av naturguide, även ska ansvara för dess kvalitetssäkring och göra själva certifieringen. De skriver att även utbildarna måste kvalitetssäkras. Både Umeå universitet, Naturhistoriska riksmuseet och Friluftsnaturupplevelsen efterfrågar tydlighet om vad som krävs av utbildare som ska utbilda enligt normen. Även Länsstyrelsen i Gävleborgs län skriver att det är viktigt att kvalitetssäkring och kontroll av utbildare görs noggrant så att likvärdig kvalitet ges av utbildarna. Naturhistoriska riksmuseet anser att det krävs att samtliga utbildningsanordnare arbetar i normförslaget andan och använder det som ett tillägg till sina ämnesutbildningar och att examination sker lika över landet oavsett utbildningsanordnare.

När naturguiderna tycker det vore bra om Centrum för naturvägledning (CNV) kan ta huvudmannaskapet i normen, då det är viktigt att huvudmannen har pedagogiska kunskaper för att kunna sätta sig in i hur normen kan utvecklas och följas. Umeå universitet, som utbildar enligt Fjälledarnormen⁶, skriver att man i arbetet med Fjälledarnormen försökte få till stånd en kvalitetssäkring av utbildarna genom att bilda en förening för utbildarna som skulle träffas regelbundet och kalibrera sina utbildningar. Denna förening har också sedan 2010 fått överta ansvaret för normen från Fjällsäkerhetsrådet som tidigare var huvudman. Det har dock varit svårt att få detta arbete att fungera optimalt då föreningen i princip drivs på ideell basis med en minimal budget. Detta gör arbetet med upprätthållningen av kvaliteten mycket osäkert och segdraget. Umeå universitet menar att normen för naturguider inte får hamna i en liknande situation och att det måste vara tydligt vem som ansvarar för normen, att normen administreras av avlönad och kvalificerad personal. De föredrar att huvudmannaskapet utövas av en organisation med myndighetsstatus och förslår Naturvårdsverket och CNV. Friluftsnaturupplevelsen undrar vilka är spelreglerna som utbildarna ska följa och som huvudmannen anger. Naturhistoriska riksmuseet är övertygat om att CNV som huvudman, i samverkan med normens referensgrupp, kan utforma kunskapsnivåer och förslag på litteratur som kan förse deltagarna i utbildningarna med breda övergripande kunskaper som bidrar till ett holistiskt synsätt och en förmåga att sätta in delarna och de skilda landskapselementen i större sammanhang.

⁶ Fjälledarnormen är en utbildningsnorm för guider i fjällen. I arbetet med att ta fram den föreslagna normen för naturguider har arbetsgruppen haft bland annat Fjälledarnormen som utgångspunkt. Läs mer om Fjälledarnormen på www.fjallsakerhetsradet.se/fjallsakerhetsradet/fjalledarnormen

Statens fastighetsverk vill ha in en femte punkt under *Kvalitetssäkring och kontrollfunktion* om att huvudmannen följer upp och utvärderar att normen fungerar enligt mål/syfte och ställda krav.

Utenavet flaggar för att det nätverket eventuellt skulle kunna vara huvudman i framtiden för normen.

Naturvårdsverket skriver i sitt remissvar att varken de själva eller CNV på uppdrag av Naturvårdsverket ska vara huvudman för normen. Huvudman för och pådrivande i framtagandet av normen bör, enligt Naturvårdsverket, vara branschföreträdare, och åsyftar enskilda och företag i guidebranschen, samt eventuellt organisation och samarbetsorgan för dessa som kan tillföra branschspecifik kunskap. Naturvårdsverket anser att ovanstående aktörer är de som ska efterfråga en kvalitetssäkring och se behov som kan uppfyllas av en kvalitetssäkring.

SLUTSATSER

Då frågan om huvudmannaskap är av stor betydelsen för normen och det efterfrågas större branschnärvaro i framtagandet av normen föreslår arbetsgruppen att sjösättandet av normen skjuts till 2014. CNV har fått i uppdrag av Naturvårdsverket att under 2013 genom dialog med intressenter planera det fortsatta arbetet med utbildningsnorm och former för huvudmannaskapet. CNV ska enligt uppdraget under året samordna arbetet med att överlämna huvudansvaret för normarbetet till intressenterna. Framöver kan CNV komma att fungera som ett stöd till en huvudman, för att säkra kontinuitet i arbetet.

Ekvivalering, certifiering och bedömning av erfarna guider

BAKGRUND

I normförslaget erbjuds en möjlighet för erfarna guider att bli bedömda och diplomerade genom att vända sig till en av utbildarna som utbildar enligt normen. Ett liknande förfarande finns i Fjälledarnormen. En ekvivalering, skulle om den sker i form av möjlighet till prov oberoende av om man går utbildningen, blir relativt lik en certifiering – i den betydelsen som CNV 2010 föreslog i en remiss om ett förslag för ett nationellt certifieringsystem för naturguider⁷.

SVAREN

Länsstyrelsen i Stockholms län ser det som angeläget att de som redan verkar som naturguider ges möjlighet att diplomerats och menar att det därför är positivt att det ges möjlighet för diplomerings av de guider som sedan tidigare har likvärdig kunskap och erfarenhet som innehållet i normen. Studieförbundet anser att normen blir intressant för Studieförbundets guider först när de guidat så mycket att de vill ekvivalera sina kunskaper. De anser att det, för att omfatta de som är aktiva, under *Utbildningsvägar* bör stå "Då vissa guider redan kan ha likvärdiga kunskaper", inte som nu "likvärdig utbildning". Närnaturguiderna skriver att en utbildning som omfattar 39 dagar nog aldrig kommer att ske inom naturguidning i deras verksamhet, då deras utbildningar oftast har varit mellan 2-4 dagar. Därmed anser de att det är av största vikt att man kan få sin egen kompetens validerad.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län ser det som bra att det finns en ekvivaleringsmöjlighet, men betonar att det är bra att det förslagna kvalitetssäkringssystemet innebär diplomerings istället för certifiering. Länsstyrelsen i Östergötlands län menar att det är bra att normen tagit hänsyn till både nya och sedan gammalt verksamma guider. Länsstyrelsen i Skåne län ser det som viktigt att det i

⁷ Läs mer om CNV:s arbete med kvalitetssäkring av naturguider på www.slu.se/kv_sak_naturguider

normen ingår möjlighet att få tillgodoräkna sig de kunskaper som guiden redan har genom ekvivalering. Länsstyrelsen i Dalarna poängterar att det bör vara enkelt och tydligt för de som redan är erfarna och kompetenta guider att certifiera sig.

För Närnaturguiderna är det angeläget att det finns en rimlighet i avgiftens storlek och kanske även att den som vill ha diplomaten men inte kommer att guida mot arvode/sitt uppehälle kan få stöd med avgiften någonstans ifrån.

Respondent 6 undrar hur normen ska hantera godkännande av redan utbildade och praktiserande naturguider och det kommer att finnas en värdering av redan existerande utbildningar. Hon menar att det skulle underlätta för många som redan studerat länge att slippa gå genom en examinering till om de anser att de har de kunskaperna redan.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län skriver att det är bra med ekvivaleringsmöjligheten, men det ställer krav på att utbildaren kan avgöra att kunskaperna är tillräckliga. De skriver också att det måste vara väldigt tydligt beskrivet och fördefinierat vad som krävs för att bli godkänd inom respektive moment. Härryda kommun anser att det är en bra idé med ekvivalering men att det borde framgå tydligare hur ekvivaleringen ska genomföras och hur utbildare ska bedömas. De frågar hur gamla betyg från utbildningar ska värderas och ser det som viktigt att utbildarna har tydliga kriterier som de ska följa så det inte blir godtyckligt vem som godkänns eller inte. Kommunen ställer frågan om det ska räcka att visa på betyg/intyg att man gått tidigare kurser i motsvarande ämne eller om man måste genomföra ett nytt test för att bli godkänd.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser också att det inte framgår tillräckligt tydligt hur bedömning vid ekvivalering ska genomföras. De undrar om guiden ska styrka utbildningar man genomgått med intyg; om insatser i det dagliga arbetet ska bedömas av någon; eller hur det bedöms om komplettering behöver göras? Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att ekvivaleringsprocessen inte har utretts och klarlagts för att säkerställa en rättvis ekvivalering. De undrar om personen ska avlägga skriftligt prov, praktiskt utvärderas i en situation eller om handlingar som styrker tidigare erfarenhet ska skickas in? Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att man bör fokusera på själva examinationen och bedöma erfarna guider utifrån den också, vilket också underlättar för dem som har lång erfarenhet av naturguidning men inget intyg på kunskap och erfarenhet. De menar att om resultatet från den är bra och heltäckande bör det räcka. Länsstyrelsen i Västerbottens län ser lösningen i att ekvivaleringen bör utformas så att den som håller i den inte själv styr helt över upplägget.

Friluftens skriver att den största svagheten är att man inte kan bli certifierad genom normen, då få vill lägga tid på att utbilda sig inom en norm som inte har ett reellt värde, genom en kvalitetsstämpel.

SLUTSATSER

Det finns alltför många frågetecken kring ekvivaleringsdelen av normen för att kunna ha med den i det första steget. Arbetsgruppen föreslår att ekvivaleringsdelen inte finns med vid normens start. Formerna för ekvivalering bör utredas parallellt med att normen börjar tillämpas i utbildningar.

Marknadsföring och kopplingar till andra utbildningar

Friluftens efterfrågar information om hur normen ska marknadsföras till allmänhet och relevanta utbildare. Kurbits efterfrågar information om marknadsföring för att få den känd och efterfrågad bland de som arrangerar guideverksamhet. Länsstyrelsen i Uppsala län undrar hur *Naturens bästa*

kommer in i utbildningen. Friluftens föreslår att normen skulle kunna kopplas till någon modul i *Naturen bästa*, *Tour Quality* eller annat befintligt system så att normen och märkningen kan samordnas och därigenom få en större spridning, legitimitet och acceptans inom branschen. Kurbits ser positivt på normen och anser att den skulle kunna komplettera *Hållbar besöksnäring* och *Naturens bästa*. Ekoturismföreningen undrar också hur normen kan harmonieras med Naturens Bästa.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser att de redan existerande utbildningarna som kan komma att ingå i normen bör räknas upp i beskrivningen av normen. Kurbits föreslår att de utbildare som utbildar enligt normen bör presenteras på en hemsida så att det blir lätt att hitta dem och besluta om vem man vill använda för hel eller del-utbildning.

Naturhistoriska riksmuseet skriver att ett samarbete kan genomföras med Friluftsförbundet och andra frivilliga organisationer som i sina ledarutbildningar redan har eller kan genomföra flera av momenten.

Umeå universitet skriver att det är mycket viktigt att Naturguidenormen och Fjälledarnormen är kompatibla med varandra och menar att det ska vara lätt att göra tillgodoräkningen mellan normerna. Universitetet menar att det är nödvändigt att de moment som rör guidekompetens, åtminstone i stora drag, överensstämmer mellan båda normer. Man ser det som mycket svårt att tillgodoräkna sig momenten 1-4 (guidekompetens) med motsvarande moment i Fjälledarnormen samt att det är svårt att tillgodoräkna momenten som ingår i naturguidenormen med Fjälledarnormens moment. Universitetet exemplifierar med att det saknas matplanering och mathantering i Fjälledarnormen. Man skriver även att den som vill bli diplomerad naturguide bör kunna genomgå utbildning inom detta utan att behöva läsa hela moment 1 i naturguidenormen, som i övrigt innehåller sådant som ingår i Fjälledarnormen. Det skall också vara lätt för valideraren att identifiera att just detta innehåll saknas. Universitetet föreslår att innehåll som fattas i motsvarande moment i Fjälledarnormen bör lyftas ut och bilda ett eget moment.

SLUTSATSER

Det finns ett behov av att ytterligare synkronisera Naturguidenormen och Fjälledarnormen. Ytterligare dialog med aktörer som Friluftsförbundet och Ekoturismföreningen kan behövas för att harmonisera normen med deras utbildningar.

Landskapsguide/landskap

Naturhistoriska riksmuseet anser att begreppet *natur* i normens sammanhang inte tillfredställande täcker in de miljöer som guiden förväntas arbeta i. Museet menar att eftersom de värden som ska visas i det landskap där de finns, är ett resultat både av de naturgivna förutsättningarna och av människans mer eller mindre direkta påverkan på dessa, föreslås därför istället ett konsekvent användande av begreppet landskap, landskapsguide och landskapsguidning. Detta för att därmed markera att kommunikationen inte uteslutande rör naturelement utan i lika hög utsträckning handlar om mänskliga lämningar och spår i landskapet. Utenavet efterfrågar att *landskap* används mer i normen.

SLUTSATSER

Det bör tydligt framgå att landskapet som helhet är den utbildade guidens potentiella arbetsområde. Naturhistoriska riksmuseet vill generellt sett ersätta ordet *natur* med *landskap* i normtexten, som till exempel landskapsguide. Arbetsgruppen har tidigare diskuterat denna fråga. Även om gruppen håller

med om att det är viktigt att kommunicera att hela landskapet ska ingå i den utbildade guidens potentiella arbetsområde känner gruppen att naturguide är mer rätt som benämning på den utbildade guiden då fler guider inom den huvudsakliga målgruppen skulle känna igen sig i den termen. Det bör dock på lämpliga ställen kommuniceras att med begreppet natur avses hela landskapet.

Norm eller annan betäckning

Naturhistoriska riksmuseet är tveksamt till att benämningen *norm* används. Anledningen är att *norm* är en dokumenterad kvalitetsbeskrivning med en officiell sanktion och eftersom det inte finns några officiella krav på guidning blir begreppet missvisande. Museet föreslår att normförslaget ska ses som ett generellt förslag till utbildning som kan tillämpas inom de ämnesområden där certifiering och examination inte är möjliga, det vill säga framför allt i själva genomförandet av en guidning. Även Kurbits är tveksam till benämningen *norm* och föreslår att det skulle kallas för *kriterier* istället. Statens fastighetsverk föreslår att *norm* ersätts med *riktlinjer*, då *norm* kan kännas lite rigid. Utenavet undrar om *norm* är rätt ordval då normen är frivillig och *norm* känns som om något som är tvingande.

SLUTSATSER

Eventuellt bör begreppet *norm* ersättas av riktlinjer eller kriterier. Detta för att de föreslagna kraven på naturguideutbildningar inte är tvingande. Detta är en fråga som bör tas upp vid de möten som CNV har fått i uppdrag att hålla med intressenter under 2013.

Praktik

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att det är bra med praktik för att komplettera den annars korta utbildningstiden.

Umeå universitet anser att praktiken är viktig del av naturguide-utbildningen och att det i normtexten bör förtydligas att praktiken avser naturguidning.

STF skriver att för att kunna genomföra en meningsfull praktik måste även en handledarutbildning skapas för de företag som ska ta emot praktikanter.

Närnaturguiderna undrar var praktik ska genomföras och vem som ska kunna ta emot studenterna. Närnaturguiderna menar att det är ett bra förslag med praktik men att marknaden nog har svårt för att pressa in fler.

Både Friluftsn och Kurbits har funderingar om ersättning för de som erbjuder praktikplatser. Friluftsn frågar hur företagaren får ersättning för praktikplatsen för att riskera sitt varumärke och renommé? Kurbits anser att praktikplatserna borde få ersättning för att de har praktikanter, så att praktikanterna får guida på riktigt under sin praktik. Kurbits tycker även att uppföljning och kontroll av praktikplatserna är viktigt samt att det bör finnas bedömningskriterier för vad praktiken bör innehålla.

SLUTSATSER

Detaljer för praktik bör förtydligas, med till exempel riktlinjer för urval av och ersättning för praktikplatserna.

Olika kompetensnivåer

Realgymnasiet poängterar att de verkligen intresserade av att kvalitetssäkringen för naturguider drar igång och att de gärna skulle utbildas enligt normen. Marina läroverket, som utbildar håller i kurser om naturguidning, är intresserad av normen och är måna om att gymnasieutbildningar ska kunna ansluta sig till normen.

Älvdalens utbildningscentrum ställer sig bakom förslaget till normen och menar att representanter för skolan vill lyfta in normen i kursplanen på berörda naturturismprogram.

Kurbits är osäker på om alla utbildningsnivåer från gymnasium till universitet kan applicera samma norm och ge ut liknande diplom. Kurbits är tveksam och anser att det borde vara skillnad på innehållet på utbildningar på de olika nivåerna. Friluftsförbundet skriver att det rimligtvis borde finnas en tydlig skillnad när det gäller kompetensnivåer och menar att normen inte matchar den kompetensnivå och inriktning Friluftsförbundet har behov av.

Ekoturismföreningen anser att det inte går att sätta en och samma norm, en och samma utbildning som svarar mot både ideell eller guidning som erbjuds till låg kostnad och dyrare kommersiell guidning. De skriver att anledningen är att olika målgrupper har olika krav och det leder till behovet av olika lösningar och olika ambitionsnivåer.

SLUTSATSER

Några aktörer är osäkra på om normen passar olika kompetensnivåer, som universitet och gymnasium. Arbetsgruppen anser att normen borde kunna fungera på olika nivåer då den endast visar på miniminivån i utbildningsinnehållet. Universitetsutbildningar har per automatik en annan form och nivå än en gymnasieutbildning, men båda formerna av utbildning skulle kunna inkludera normens tematiska moment. Genom att specificera innehåll och omfattning på momenten blir det dessutom tydligt för vilket nivå den utbildade guiden framförallt utbildar sig för.

Momenten om guidekompetens

BAKGRUND

Tabell 2: Guidekompetens

Moment nr.		Rekommenderade minst antal dagar
1	Kommunikationsförmåga	5
2	Logistik - organisatorisk och planeringsförmåga	5
3	Säkerhet och räddningstjänst	3
4	Ledarskap, värdskap och service	5

SVAREN

Närnaturguiderna tycker att det är bra tänkt omkring guidens kompetens. Skogsstyrelsen anser att det är bra att guidekompetensen tydliggörs och avgränsas i fyra kompetensområden. STF anser att guidekompetensmomenten är utbildningens viktigaste del och anser att fokus i normen bör ligga på

moment 1-4. STF anser även att det bör läggas till en utbildning om företagande och ekonomi, då huvuddelen av de framtida guiderna sannolikt kommer att arbeta genom egna företag som frilansande guider. STF tycker även att guidning av utländska gäster bör ingå i utbildningen, då dessa utgör en viktig och ökande målgrupp och aspekterna av att arbeta med gäster från andra kulturer är något som ofta glöms bort i turistiska utbildningssammanhang.

Länsstyrelsen i Västerbotten anser att en utvecklingsmöjlighet är att låta endast momenten om guidekompetens ingå i normen och komplettera med andra utbildningar i natur- och kulturämnen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tycker att normen bör fokusera på moment 1-4 samt 8-9 som tillsammans handlar om bemötande, upplevelse, säkerhet och juridik. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att momenten 1-4 är viktiga för att praktiskt kunna utföra en lyckad guidning med god kvalitet och anser att innehållet är relevant och heltäckande men utbildningstiden är för kort.

Härryda kommun anser att det är viktigt att man under utbildningen får kunskap om var man hittar information, till exempel via internet, *Fornsök*, länsstyrelsernas GIS-tjänster, museer samt kommuners webbinformation om sina naturmiljöer.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att det borde finnas med en punkt i moment 2 eller 4 som handlar om att på korrekt sätt kunna ge information innan guidturen samt om marknadsföring. Det kan kallas "Rättvisande komplett och tydlig marknadsföring" och ska handla om att guiden ska vara tydlig med vad som är guidens tema, så att kunden får det som den förväntar sig.

Respondent 7 skulle vilja ha med tillgänglighetskunskap i momenten om guidekompetens och då framförallt i sammanhang med marknadsföring och inventering. Han kopplar tillgänglighet till marknadsföring genom att om man erbjuder teckentolkade, syntolkade och fysiskt tillgängliga guideade naturarrangemang blir antalet besökare/kunder fler. Kopplingen mellan tillgänglighet och inventering handlar om att lära naturguider att utifrån en inventering ge smarta förslag på lösningar för att göra miljön mer tillgänglig för fler.

SLUTSATSER

Flera respondenter ser momenten om guidekompetens som de viktigaste i normen. Några vill lägga till ytterligare delar i dessa moment, som tillgänglighet och ekonomi. Slutsatsen är att momenten anses viktiga samt att det bör diskuteras och utredas om ytterligare delar ska ingå i dessa moment.

Kommunikationsförmåga (moment 1)

Naturhistoriska riksmuseet anser att större tonvikt bör läggas på det första momentet som behandlar guidens förmåga att kommunicera, entusiasmera och intressera deltagarna.

Museet anser att normen i första hand ska vara inriktad på de generella egenskaper och förmågor som behövs i mötet med allmänheten och i rollen som vägledare i landskapet. De anser att en god guideupplevelse är en funktion av guidens kunskaper i och engagemang för de företeelser som ska visas tillsammans med personens egen lämplighet och förmåga att "måla" en bild som gör besökaren intresserad och beredd att ta emot kunskap och få en ökad förståelse. Museet anser att momenten om guidekompetens är grundläggande för all landskapsguidning. De anser att tyngdpunkten framför allt bör ligga på utbildning i den kommunikativa förmedlingsmetodiken och till största delen utgöras av träning i interpretation så som detta allmänt definieras (att aktivt bidra till att deltagaren utvecklar en egen relation till landskapet, att deltagaren stimuleras att tänka, ställa frågor och söka svar samt att deltagaren ges möjligheter till reflektion och därmed till klokt agerande i frågor som rör miljön och människors plats och relation till den). Museet anser att *interpretationen* är den del som idag saknas inom det svenska utbildningsväsendet.

Kurbits tycker att kommunikation och värdskap skulle kunna lyftas fram ännu mer än vad det görs nu samt att det är bra att retorik är med. De betonar att den individuella guidepersonligheten är viktig och att alla guider borde uppskatta att någon gång under utbildning/praktik få respons på sitt guidande. Kurbits undrar även hur man utbildar om att inspirera istället för att informera samt hur man lär ut så att guiderna vet om deltagarnas attityder och/eller beteenden har förändrats på grund av ens guidning? Kurbits anser även att man måste i utbildningen ha olika bra exempel på hur man som guide kan få deltagaren att vara delaktig i bevarandet av natur och kulturmiljö och att det behöver vara tydligt för utbildare att de ska ha metoder för att lära ut hur guiderna ska kunna involvera deltagaren.

Storstockholms naturguider anser att formuleringen att "Naturvägledning har ett budskap och syftar alltid till att i viss mån påverka deltagarens attityder och/eller beteenden" kan uppfattas som att det finns ett agitationsmoment. De skriver även att all form av undervisning, föreläsning eller motsvarande innehåller en påverkansambition så det behöver inte anges särskilt. Länsstyrelsen i Jönköpings län ifrågasätter syftet för guiden att kunna bidra till att deltagaren vill vara delaktig i bevarandet av natur och kulturmiljö eller agera i miljöfrågor. Naturhistoriska riksmuseet anser att det är viktigt att betona att guidens uppgift inte är att få deltagarna att agera åt något utpekat håll i miljöfrågor utan att istället förse deltagarna med verktyg som gör det möjligt att fatta kloka beslut som grund för det agerande man som människa väljer.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att kommunikationsförmåga bör ges störst prioritering. Man anser att det viktigaste är att guiden lyckas förmedla budskapet och kommunikationsförmåga eller berättarteknik är kanske den viktigaste punkten för en lyckad guidning. Länsstyrelsen skriver att guiden ska väcka en känsla för naturen och arter och samspelet mellan människa och natur. Länsstyrelsen i Skåne län anser att konsten att väcka en känsla för natur och kultur som ger besökare en möjlighet att själva knyta an till naturen och naturvårdsfrågor är i många fall viktigare än att förmedla faktakunskaper.

Länsstyrelsen i Östergötlands län skriver att det är viktigt att guiden ska sträva efter att inspirera mer än att informera men att detta inte betyder att guiden inte behöver ha kunskap, då det krävs mycket goda bakgrundkunskaper om det man pratar om för att kunna inspirera och informera på ett lättisamt sätt.

Naturhistoriska riksmuseet anser att det är viktigt att vara tydlig med att landskapsguidning inte är detsamma som kunskapsförmedling. De menar att ett interpretativt arbetssätt förutsätter frånvaron av läroplaner och "curricula" och tror därför inte att det är rimligt att kräva att "guiden ska kunna kommunicera och levandegöra komplexa system så att de bli begripliga och *leda till ett lärande hos deltagarna*".

Närnaturguiderna tycker att det bör framkomma att guiden bör veta vad utomhuspedagogik är. Naturhistoriska riksmuseet tror att det i detta moment är klokt att inte blanda in pedagogiska resonemang, som utomhuspedagogik. Anledningen är dels att utomhuspedagogik i första hand är en metod som används inom skolor för att förlägga undervisningen i landskapet i stället för inom klassrummets väggar och dels att utomhuspedagogik handlar om ett annat och mer lustfyllt sätt att lära med huvudsyfte att eleverna ska inhämta kunskap.

Närnaturguiderna anser att det i kunskapsmålet för detta moment bör finnas med att guiden inte bara bör tilltala alla sinnen utan få deltagarna att använda olika sinnen i guidningen.

SLUTSATSER

Detta moment anser vara mycket viktigt och skulle kunna utvecklas ytterligare gentemot interpretation och kunskap om hur guiden använder olika sinnen hos deltagaren i sin kommunikation. En utvecklad diskussion om mål för med naturguidning och relationen mellan begrepp som utomhusbaserat lärande och naturvägledning/interpretation bör föras.

Logistik organisatorisk och planeringsförmåga (moment 2)

Ekoturismföreningen anser att detta moment är ett av de som skulle kunna utvecklas till ett fundament i normen. De övriga är moment 3 och 4. Föreningen anser att dessa tre moment skulle behöva rejält med tid för att klara säkerhet och planering för olika säsonger/väder, olika naturmiljöer, olika färdssätt; ridning, paddling, klättring etc.

LRF anser att det är centralt att normen innehåller ett heltäckande utbildningspaket om Allemansrätten. LRF deltar gärna i framtagandet av ett sådant utbildningsmaterial. Inom de dialogmöten som Naturvårdsverket genomför om Allemansrätten så har Naturvårdsverket tagit fram förslag till en trappa som på olika steg visar vad som gäller rörande det regelverk som omger Allemansrätten idag. LRF menar att en sådan trappa skulle vara en bra inledning i en grundkurs om Allemansrätten. Länsstyrelsen i Uppsala län skriver att det är viktigt med mycket fokus på allemansrätten, men att det ser ut att vara ett visst överlapp om den i moment 2 och 8. Närnaturguiderna tycker det är bra att allemansrätten ingår i detta moment, då det passar in även här.

Friluftn efterfrågar mer information vad som ska ingå mer i detalj när det gäller mat i detta moment, då det väldigt stor skillnad på att ha en fika i fält mot att laga mat ute eller arrangera en hel expedition. Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att livsmedelshantering är komplicerat och inte kan avhandlas på en dag eller två. De menar att om guiden vill att mat ska ingå i en guidning så är det bättre att anlita professionell personal för just det tillfället. Storstockholms naturguider och Naturskyddsföreningen i Stockholms län anser att det som står i momentet om matplanering, mathantering och olika individers och grupperns särskilda behov i relation till mat inte känns relevant. De menar att man inte behöver kunna laga mat för att guida om naturen. Umeå universitet menar att närvaron av matplanering och mathantering i normen gör att det blir svårt att tillgodoräkna sig moment från denna norm med Fjälledarnormens moment, då matplanering och mathantering saknas i Fjälledarnormen.

Umeå universitet efterfrågar att detta moment inte ska innehålla så många komponenter då det blir otydligt för studenter och utbildare och innehåll lätt glöms bort då.

SLUTSATSER

Detta moment anses viktigt, mycket för att kunskap om Allemansrätten ingår i den. Delar i momentet som bör diskuteras ytterligare är livsmedelshantering och harmonisering gentemot Fjälledarnormen.

Säkerhet och räddningstjänst (moment 3)

BAKGRUND

Momentet säkerhet och räddningstjänst är i normförslaget 3 dagar plus tid för HLR och ABC. Det står i förslaget att när studenten har genomfört utbildningen ska hen ha ABC- och HLR-utbildning (eller motsvarande) som inte är äldre än tre år, vilket innebär att utbildaren kan välja om en sådan utbildning ska genomföras inom den normerade utbildningen eller studenten ska genomföra den på annat håll.

SVAREN

Hushållningssällskapet Värmland anser efter kontakt med några guideföretag att den totala omfattningen på momentet är för kort. Länsstyrelsen i Jönköpings län vill poängtera att i momentet bör guiden lära sig att lösa besvärliga situationer som ofta uppstår med blöta, frusna och nedstämnda deltagare. STF vill öka antalet dagar i detta moment.

Naturhistoriska riksmuset tycker att momentet om säkerhet finns att tillgå i andra varierande utbildningsformer.

Umeå universitet, som utbildar enligt Fjälledarnormen (FLN) efterfrågar att momentet inte ska innehålla så många komponenter då det blir otydligt för studenter och utbildare och innehåll lätt glöms bort. Momentet innehåller, enligt universitetet, allt från rättsliga aspekter (moment 16 i FLN), navigation (4 i FLN), 1:a hjälpen (3 i FLN), samband (13 i FLN) och ledarskap (1 i FLN).

Länsstyrelsen i Östergötlands län tycker att momentet känns väldigt ambitiöst och vill att följande punkter i momentet bör strykas eller tonas ner: 1) kunna göra skade- och tillståndsbedömningar samt vidta korrekta åtgärder vid olycksfall; 2) Veta hur man leder och organiserar arbetet vid olycksfall samt 3) känna till vad som krävs för att kunna samarbeta i olika former av räddningsinsatser. Länsstyrelsen anser också att guiden inte ska gå ut i okänd terräng utan måste rekognosera innan.

Ekoturismföreningen anser att säkerhetskompetens är det mest basala för naturguider och anser att det enskilda momentet borde vara minst 39 dagar. Ekoturismföreningen menar att normen inte på långt när leder till fullgod kompetens när det gäller säkerhet men menar att detta moment är ett av de som skulle kunna utvecklas till ett fundament i normen, då säkerhet är det mest basala för guider. De övriga är moment 2 och 4. Föreningen anser att dessa tre moment skulle behöva rejält med tid för att klara säkerhet och planering för olika säsonger/väder, olika naturmiljöer, olika färdssätt; ridning, paddling, klättring etc. Ekoturismföreningen efterfrågar sätt som normen kan integrera och samverka med andra säkerhetsorienterade utbildningar för utemiljön, och exemplifierar med Fjälledarnormen.

Malungs folkhögskola ifrågasätter samordning kring säkerhet och menar att vi i Sverige har både högre säkerhet och kvalitet jämfört många andra jämförbara länder. Folkhögskolan efterfrågar objektiva bevis för att vissa delar av naturen är farliga miljöer. Folkhögskolan anser att vår höga säkerhet beror på den svenska naturnära kulturen och en mycket bred mångfaldig bas i naturvägledningen. Avsaknad av nationella normer och riktlinjer menar folkhögskolan är naturligt och leder till kvalitativa, ödmjuka och vakna vägval i naturen och för naturen. Folkhögskolan anser också att idén med den nationella normen kan leda till ett villospår med ett för stort instrumentellt pedagogiskt fokus. Stort fokus läggs vid industriella säkerhetsplaner, kvalitetssäkringar, examinationsförfarande, mätbarhet, riskanalysexempel tagna från kliniska miljöer. Alla som tar på sig ansvar för grupper i naturen bör, enligt folkhögskolan, givetvis ha den bildning som krävs i samklang med natur och eventuell aktivitet. Säkerhet och kvalitet avgörs konkret av hur gruppens kunskap och förmåga att använda sig av goda mönster och rutiner sker i samklang med naturen och aktuell situation. Folkhögskolan är övertygad om att normen med föreslagen nivå på kunskap säkerhet kommer att få en motsatt effekt än vad Naturvårdsverket och CNV vill åstadkomma - i förlängningen kommer den att leda till fler olyckor, inte färre.

SLUTSATSER

Hur kunskap om säkerhet ska tillgodoses bör diskuteras med intressenter, som branschaktörer, innan normen lanseras. Anledningen är den stora spridningen mellan respondenters åsikter om omfattning av momentet samtidigt som att det är ett moment som anses viktigt och leder till relativt starka åsikter. Några respondenter vill att momentet ska utökas kraftigt medan andra vill minska det i omfattning och istället, utifrån behov, hänvisa till fördjupade säkerhetsutbildningar

Ledarkompetens, värdskap och service (moment 4)

STF vill öka antalet dagar inom värdskap och service. Ekoturismföreningen menar att normen inte på långt när leder till fullgod kompetens när det gäller ledarskap och gruppdynamik.

Ekoturismföreningen anser att detta moment är ett av de som skulle kunna utvecklas till ett fundament i normen. De övriga är moment 2 och 3. Föreningen anser att dessa tre moment skulle behöva rejält med tid för att klara säkerhet och planering för olika säsonger/väder, olika naturmiljöer, olika färdssätt; ridning, paddling, klättring etc.

Naturhistoriska riksmuseet anser att momentet om värdskap finns att tillgå i andra varierande utbildningsformer.

Umeå universitet efterfrågar att detta moment inte ska innehålla så många komponenter då det blir otydligt för studenter och utbildare. Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att detta moment har ett väldigt blandat innehåll med för vagt formulerade punkter. Man menar att även om det är självklart att en naturguide ska kunna lyssna på deltagarnas eventuella förväntningar och önskemål så är ledarskapsövningar svåra och frågan är om det verkligen behöver ingå i normen.

Kurbits anser att momentet borde ha fyra istället för fem dagar.

SLUTSATSER

Momentet anses generellt sett viktigt men det behöver vidareutvecklas för att tydliggöra dess innehåll.

Momenten om natur- och kulturkompetens

BAKGRUND

Normförslaget riktar sig inte mot något särskilt tematiskt område inom naturguidning utan behandlar endast det som kan ses som gemensamt för kompetenta guider i svensk natur. Gemensam kompetens för guiderna förslås vara en översiktlig kunskap om natur och kulturmiljöer i Sverige. De flesta utbildningar har ett innehåll och inriktningar som på ett eller annat sätt går utöver vad som ingår i normen. Guidens kunskapsnivå om platsen bör vara högre än gemene mans. För en naturguide är grundläggande naturkunskap och god kunskap om hur man tar reda på generell och specifik fakta en självklar grund. I normförslaget antas guiden, utöver den kunskap som hen lär sig via det som står i momenten, lära sig och läsa på inför en guidning. Den omfattande artkunskapen skulle guiden då lära sig genom sin utbildnings specialisering eller inför en guidning. Men alla guider skulle behöva lära sig om de vanligaste naturtyperna i Sverige samt dess karakteristiska organismer.

Tabell 3: Momenten om natur- och kulturkompetens

Moment nr.		Rekommenderade minst antal dagar
5	Ekologi och organismkunskap	5

6	Naturgeografi och geologi	3
7	Väder, klimat och vatten	3
8	Miljökunskap och naturskydd	3
9	Naturen för avkoppling och hälsa och upplevelser	2
10	Kulturgeografi och kulturlandskapet	5

SVAREN

I remissvaren påpekade flera respondenter att dessa moment borde utökas. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att de har för kort tid och utifrån innehållet borde de tillsammans motsvara åtminstone ett års utbildning. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att det är avsatt för lite tid i normen dessa moment för att ge guiden de verktyg som hen behöver för att göra deltagarna delaktiga och kunna svara på följdfrågor från deltagarna. Länsstyrelsen i Jönköpings län tycker att naturguider behöver momentens kunskap. Storstockholms naturguider och Naturskyddsföreningen i Stockholms län menar att betydligt större krav ställas på guidens kunskap om såväl landskapets biologiska och abiotiska komponenter som ekosystemteori/ekologi och fler dagar bör läggas på moment 5, 6, 7 och 10.

Vissa respondenter föreslår att dessa moment borde tas bort och att normen istället enbart borde fokusera på guidekompetens (moment 1-4). Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att som moment 5-8 samt 10 är beskrivna kan de tjäna som orientering men att de inte räcker som kompetens för en naturguide som förväntas ha djupa kunskaper om sitt specifika område. Länsstyrelsen i Västerbottens län är inne på samma linje och menar att förslaget saknar det kunskapsdjup som behövs för en kvalitativ guidning och att om man inte kan utöka moment 5-10 rejält så borde de tas bort. Normen ska då ses som ett komplement till utbildningar i natur- och kulturämnen. Länsstyrelsen i Norrbottens län tycker att normen bör fokusera på moment 1-4 samt 8-9 som handlar om bemötande, upplevelse, säkerhet och juridik. Kurbits anser att normen är för omfattande ämnesmässigt och menar att man skulle behöva undersöka vilka ämnesområden som är mest gångbara kommersiellt, genom att till exempel undersöka vilka guideade turer som säljer bäst, och satsa på de inriktningarna.

STF anser att momenten om natur- och kulturkompetens är så pass omfattande att guiden genom en normerad utbildning inte kan förväntas få tillräckliga kunskaper för att kunna guida och lära ut i ämnet på denna korta tid. Guiden bör ha höga kunskaper i dessa moment redan innan utbildningen och bör testas med antagningsprov eller tentamen under kursen. Respondent 5 är inne på samma linje och menar att en naturguide borde ha naturvetenskaplig kompetens redan innan hen går en utbildning enligt normen. Han menar att guiden även borde ha minst två års samlad erfarenhet och/eller utbildning där man arbetat både med sig själv och med grupper i naturen. Naturhistoriska riksmuseet håller med och menar att ett fåtal dagar inom ämnesområden som ekologi, geografi, naturvård och kulturlandskapets innehåll och utveckling är inte realistiskt genomförbart och ger inte ensamma en tillräcklig grund för att kunna ge den som guidas en god upplevelse. Sina grundläggande kunskaper bör guiden ha inhämtat på annat håll.

Storstockholms naturguider och Naturskyddsföreningen i Stockholms län är inne på samma spår och lyfter fram behovet av tidigare kunskap och menar att det är svårt att se annat än universitetsnivå som ett självklart baskrav, då en naturguide bör vara så kunnig att deltagarna känner igen sig från naturprogrammen på TV eller Naturmorgon på radion. De menar att guiden bör ha så pass mycket artkunskap, ekologisk kunskap, geovetenskap, kulturgeografi (landskapshistoria) och så mycket "grundutbildning" att man kan våga sig på och förmår att kunnigt diskutera till exempel nyupptäckta miljöproblem med en nyfiken deltagare. När naturguiderna undrar om en naturguide inte måste ha

förkunskaper som kan byggas på eller repeteras i denna utbildning och menar att det nog inte kan räcka med att gå en utbildning om 39 dagar om man tidigare inte haft ett natur-, miljö- och kulturintresse eller motsvarande utbildning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län skriver att förslaget saknar det kunskapsdjup som behövs för en kvalitativ guidning och att utbildningen riskerar att bli ganska snäv då den enbart hinner ha praktiska fältmoment i just det område där utbildningen ges.

Marina läroverket skriver att en viktig kompetens hos en naturguide är att förmågan att tillskansa sig kunskap om det område och tema man ska guida i. Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att det viktigaste är att guiden ska kunna sitt ämnesområde. Man menar att det stämmer att guidens kunskapsnivå om platsen bör vara högre än gemene mans om guidningen handlar om just platsen man är på, men om det är en tematisk guidning där platsen bara är en arena så är det inte så viktigt.

SLUTSATSER

Arbetsgruppen drar slutsatsen att tanken bakom omfattningen med dessa moment bör förtydligas ytterligare. Det råder stor skillnad mellan vad respondenter anser är en rimlig omfattning på dessa moment. Några respondenter anser att dessa moment inte alls bör vara med i normen. En slutsats är att omfattningen på momenten bör diskuteras med intressenter innan lansering av normen.

Ekologi och organismkunskap (moment 5)

Länsstyrelsen i Skåne län anser att konsten att väcka känsla för natur och kultur som ger besökare en möjlighet att själva knyta an till naturen och naturvårdsfrågor i många fall är viktigare än att förmedla faktakunskaper.

Länsstyrelsen i Jönköpings län tycker att ekologi och organismkunskap bör ta mer plats i normen, då det är den viktigaste kunskapsbiten för en naturguide. Även Länsstyrelsen i Östergötlands län är inne på samma spår och menar att detta moment verkar "tunt", behöver utvecklas och att det borde ingå ekologi, ekologiska processer samt evolution och evolutionsprocesser. Behovet av att lägga in tid för fältbesök tas upp av dessa två länsstyrelser. Ekoturismföreningen menar att normen inte på långt när leder till fullgod kompetens när det gäller naturkunskap.

Närnaturguiderna betonar betydelsen av artkunskap och menar att det är viktigt är en guide kan namn på arter. Närnaturguiderna ser artanalfabetismen breda ut sig och vill gärna slå ett slag för att guider ska ha kompetens att locka fram kunskap om och lust att lära sig artnamn. De menar att ju fler arter vi känner på vår skogspromenad, desto roligare blir det för de flesta att gå i skogen.

Närnaturguiderna efterfrågar i detta moment litteratur om fåglar.

SLUTSATSER

Flera respondenter anser att detta moment behöver utökas i omfattning och det finns förslag på vad som ytterligare bör ingå. Arbetsgruppen drar slutsatsen att tanken bakom den föreslagna omfattningen med detta moment bör förtydligas ytterligare och diskuteras.

Naturgeografi och geologi (moment 6)

Länsstyrelsen i Jönköpings län tycker att detta moment är ett stort område att lära sig under tre dagar och menar att man antingen får öka antalet utbildningsdagar eller sänka ambitionsnivån för

kunskapsmålen. Närnaturguiderna är inne på samma linje och tycker det känns orealistiskt att någon ska kunna få tillräcklig kunskap om dessa stora skeenden på tre dagar.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att mer fokus borde läggas på momentet naturgeografi och geologi.

SLUTSATSER

Flera respondenter anser att detta moments omfattning behöver utökas och det finns förslag på vad som ytterligare bör ingå. Arbetsgruppen drar slutsatsen att tanken bakom den föreslagna omfattningen med detta moment bör förtydligas ytterligare och diskuteras.

Väder, klimat och vatten (moment 7)

Länsstyrelsen i Östergötland anser att momentet om väder, klimat och vatten bör antingen tas bort eller ges mer tid då kunskaper om klimatförändringar är viktigt men ganska komplext och om det ska vara med bör rimlig tid avsättas för utlärnning av det. De menar också att guiden borde ha kunskaper om Sveriges vädersituationer och vattnets kretslopp redan innan utbildningen.

Närnaturguiderna tycker det är viktigt att en guide kan berätta vad som sker med svensk natur vid kommande klimatförändringar och hänvisar till Närnaturguidernas guidehandledning om detta.

Kurbits anser att detta moment borde ha mindre än tre dagar.

Umeå universitet tycker det är viktigt att det ingår grundläggande kunskap om vatten i naturen, det vill säga hydrologi.

SLUTSATSER

Flera respondenter anser att detta moment behöver utökas i omfattning och det finns förslag på vad som ytterligare bör ingå. Arbetsgruppen drar slutsatsen att tanken bakom omfattningen med detta moment bör förtydligas ytterligare.

Miljökunskap och naturskydd (moment 8)

Skärgårdsstiftelsen anser att det är oerhört viktigt att normen tar upp miljökunskap och naturskydd som ett moment. Statens fastighetsverk anser att det i momentet bör ingå att guiden ska kunna förklara betydelsen och värdet av ekosystemtjänster. Kurbits anser att det är viktigt att guiderna känner till vad som gäller i skyddade och oskyddad natur och att detta moment borde öka i antalet dagar. Kurbits anser även att det bör vara tydligt och enkelt för utbildare vilka lagar och förordningar som de ska ha med i sin utbildning och föreslår att en uppdaterad lista kan erbjudas på internet. Kurbits föreslår även att utbildarna behöver kunskap för att undervisa om markägarkonflikter och att man i utbildningen skulle kunna ta med bra exempel på hur entreprenörer och markägare samarbetar.

Länsstyrelsen i Uppsala län tycker det är viktigt med miljöaspekten och undrar hur begrepp som ekoturism och *Naturens bästa* kommer in i utbildningen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län är positivt inställd till normen eftersom de skyddade områden som Länsstyrelsen förvaltar i flera fall kan komma i fråga för olika former av naturguidningar och att det är viktigt att naturguiden undersöker vilka regler som gäller för det specifika område hen har tänkt besöka innan det sker. Länsstyrelsen i Skåne län har ett liknande fokus och skriver att det är viktigt

att utbildningen ger goda kunskaper om Allemansrätten och naturskydd samt att det är viktigt att förmedla kunskap om ansvarsfrågor för besökare och friluftsturism i samband med besök i skyddade områden. Länsstyrelsen i Uppsala län skriver att det är viktigt med mycket fokus på allemansrätten men att det ser ut att vara ett visst överlapp om detta i moment 2 och 8.

LRF ser det som centralt att normen innehåller ett heltäckande utbildningspaket om Allemansrätten och deltar gärna i framtagandet av ett sådant utbildningsmaterial. Inom de dialogmöten som Naturvårdsverket genomför om Allemansrätten så har Naturvårdsverket tagit fram förslag till en trappa som på olika steg visar vad som gäller rörande det regelverk som omger Allemansrätten idag. LRF menar att en sådan trappa skulle vara en bra inledning i en grundkurs om Allemansrätten.

SLUTSATSER

Detta anses vara ett viktigt moment. Flera respondenter anser att detta moment behöver utökas i omfattning och det finns förslag på vad som ytterligare bör ingå.

Kulturgeografi och kulturlandskapet (moment 9)

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att det är viktigt att kulturmiljöguidning ingår och lyfts fram i normen.

Länsstyrelsen i Östergötland anser att det krävs stor kunskap och erfarenhet för att kunna identifiera och kommunicera kulturlämningar i det svenska landskapet och föreslår istället att kunskapsmålet ska vara ungefär "kunna kommunicera och identifiera några av de vanligaste kulturlämningarna i det svenska landskapet". Närnaturguiderna anser att förkunskaper krävs för detta moment då det är stora skeenden och mycket kunskap som krävs för att kunna redogöra för och guida inspirerande om dessa frågor. Marina läroverket anser att det kan vara svårt att nå kunskapsmålen i detta moment på 5 dagar.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser att i momentet bör begreppet biologiskt kulturarv tas med, då det är ett centralt begrepp som knyter människan till naturen.

Kurbits föreslår att detta moment bör minskas i omfattning då de menar att det förmodligen inte finns så stor efterfrågan på guidning inom det området.

SLUTSATSER

Flera respondenter anser att detta moment behöver utökas i omfattning och det finns förslag på vad som ytterligare bör ingå. Arbetsgruppen drar slutsatsen att tanken bakom omfattningen med detta moment bör förtydligas ytterligare och diskuteras.

Naturen för avkoppling, hälsa och upplevelser (moment 10)

Kurbits anser att detta moment borde ha fem dagar då det är viktigt kommersiellt och för oss alla i dagens samhälle.

Friluftsnaturvårdarna undrar vilken typ av rehabilitering som efterfrågas i detta moment och anser att rehabilitering är ett stort begrepp som inte platsar i normen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att i detta moment kan man lämpligen lägga in en dag för några enkla friluftstekniska tips och tricks, som att göra upp eld även en regnig dag i eller att sätta upp ett

enkelt vindskydd/regnskydd så att hela gruppen får plats. Sådan kunskap skapar tillit till guiden och får man möjlighet att demonstrera den, skapar det framför allt en hemkänsla i naturen som har underskattad betydelse för människors förståelse för naturens och naturvärdenas betydelse.

SLUTSATSER

Detta anses vara ett viktigt moment. Det finns förslag på vad som ytterligare bör ingå.

DISKUSSION

Svaren på remissen visar att det arbete som arbetsgruppen kring normen, bestående av utbildare och CNV, utfört har ett stort stöd. Respondenterna betraktar det generellt sett som viktigt, efterlängtat och betydelsefullt att hitta former för kvalitetssäkring och/eller en norm för utbildning av naturguider. Argument för en norm som tas upp är till exempel att säkerställa kvalitet, förstärka professionalitet samt att det är bra med samsyn hos utbildare om vad som kännetecknar god grundkompetens hos en naturguide. I svaren finns det flera utvecklingsförslag. En del av förslagen har arbetsgruppen bedömt som lätta att genomföra medan andra bör tas upp i dialog med en bredare krets av intressenter.

CNV har av Naturvårdsverket fått i uppdrag att genom dialog med intressenter planera det fortsatta arbetet med utbildningsnorm och former för huvudmannaskapet. CNV kommer under 2013 att samordna arbete med att överlämna huvudansvaret för normarbetet till intressenterna. Framöver kan CNV komma att fungera som ett stöd till en huvudman, för att säkra kontinuitet i arbetet. I dialogen bör intressenter och branschaktörer ingå. Då det finns ett stort intresse för att normen ska bli verklighet borde det finnas goda förutsättningar för att alla inblandade parter kan bidra till en konstruktiv dialog kring de frågor som behöver lösas.

Dialogen 2013 föreslås fokusera på följande frågor:

- normens funktion och betydelse för utbildare
- normens funktion och betydelse för guider och övriga intressenter
- behov av ytterligare kunskapsunderlag
- om begreppet *norm* ska ersättas av t ex *riktlinjer* eller *kriterier*
- huvudman
- omfattning på moment 2, 3, 5, 6, 7 och 9 samt om ytterligare delar ska ingå i samtliga moment
- harmonisering med närliggande utbildningar samt Fjälledarnormen
- användandet av begreppet landskap.

När det gäller frågan om huvudman är flera respondenter tveksamma till att ge utbildarna ett för stort samordningsansvar. Samordning och huvudmannaskap från oberoende, gärna statliga, aktörer efterfrågas istället, och gärna med stark branschnärvaro. För att möta dessa förslag vore det förmodligen lämpligt med en konstellation av flera intressenter, samordnad av en oberoende aktör.

Genom att lyfta ut ekvivaleringsdelen från normen blir den mer renodlad, vilket i sin tur gör arbetet mer överblickbart och att det blir lättare att sätta igång. Man skulle efter ett par år, när rutinerna kring normen har satt sig och man har testat normen, kunna föra in ekvivaleringsmöjligheter. Inför en sådan vidareutveckling kan även diskussionen om certifiering tas upp.

Efter de dialogmöten som genomförs under 2013 finns det förhoppningsvis svar på ovanstående frågor. Innehåll och omfattning på momenten är klargjorda och en huvudman kan vara utsedd. Normen skulle i så fall kunna lanseras under 2014.

BILAGA 1

Ekoturismföreningen

Friluftsförbundet

Föreningen för svenska fjälledarutbildare

Lantbrukarnas riksförbund

Länsstyrelserna

Nationellt centrum för utomhuspedagogik

Naturskoleföreningen

Naturskyddsföreningen

Naturvårdsverket

Riksantikvarieämbetet

Skogsstyrelsen

Statens fastighetsverk

Studieförbundet

Svenskt friluftsliv

Svenska bergsguideorganisationen

Svenska jägareförbundet

Svenska turistföreningen

Svenska scoutrådet

Sveriges fisketurismföretagare

Sveriges guideförbund

Sveriges hembygdsförbund

Sveriges ornitologiska förening

Utenavet

Tillväxtverket

Visit Sweden

Västsvenska turistrådet

BILAGA 2

Enskilda personer som har svarat på remissen benämns som respondenter i ovanstående text.

Respondent 1: Carina Wennström, som arbetar som Specialplanerare på Metsähallitus/Forststyrelsen i Finland.

Respondent 2: Björn Bylander

Respondent 3: Per Gustavsson

Respondent 4: Åsa Dickson, som arbetar med att utbilda utbildare. Hon har varit färdledare inom STF.

Respondent 5: Hans Barring, som arbetar med frågor som rör skogens upplevelsevärden och ekosystemtjänster. Han är egen företagare inom skoglig miljöanalys och naturresursförvaltning.

Respondent 6: Renate Foks, som arbetar som projektledare åt Kalmar kommun. Hon har tidigare arbetat med guidning.

Respondent 7: Lars-Göran Wadén, tillgänglighetsrådgivare. Hans företag "Livet rullar vidare" hjälper kommuner, landsting, myndigheter, företag och föreningar att skapa tillväxt genom att göra verksamheter mer tillgängliga för fler.